

Skoot.

Paul Miles. 2009. Pretoria: Hond. 92pp.
ISBN: 978-1-874969-14-3.

Paul Miles se debuut pomp aksie soos bloed uit 'n vars koeëlwond. En bloed en derms, ook die uitryg van eksistensiële derms, is volop. In 'n onderhoud in 'n Sondagkoerant (*Sondag*, 2.08.09) sê Miles die boek is “'n gebed teen oorlog vanuit die oorlog.” En so is dit ook. Die karakters is almal op die een of ander wyse gewond deur oorlog, fisies en veral psigies. Omdat die teks so kort is, wil ek so min as moontlik weggee van die verhaal.

Hier dan slegs 'n paar kortskote, 'n lokfilm: Soos kenmerkend van spioenasieverhale doen die verhaal aan by eksotiese en skilderagtige hawens soos Marseille, Tangiers, Marokko en Kaapstad. Net jammer die tonele bly ongeskilderd. Spioene, sluipmoordenaars, verlore liefdes, verlore manuskripte wat staatsgeheime uitblaker, geheime kodes, die Vreemde Legioen, Mossad, die “Franse geheime diens se teen-terrorisme-tak”, die IRL, fietsspeke as sluipmoordwapens, die “Brasiliaanse gevegstyl, Coppeira” en “die onortodokse Nigeriese straatveg” (34), dit alles vind die leser in *Skoot*. Die verhaal beweeg vinnig, miskien te vinnig. Die koeëls vlieg, maar die leser sukkel om vatplek te kry aan die karakters.

Hierdie kort novelle van 92 bladsye bestaan uit 142 kort hoofstukke, of eerder paragrawe – in die teks “skote” genoem. Daar is nooit meer as twee “skote” per bladsy nie, met die gevolg dat bl. 60 byvoorbeeld uit slegs sewe reëls bestaan. Die teks is dus uiteindelik veel korter as wat die 92 bladsye suggereer. Wat die struktuur betref, is daar veral twee probleme: eerstens is die opbreek van “skote” nie oral gemotiveer nie. Sommige “skote” sou beter gewerk het as langer hoofstukke. In die tweede plek word die chronologie van die verhaal, veral na die einde toe, onduidelik. Dit gebeur miskien weens die kort en

soms elliptiese hoofstukke wat twee parallelle storielyne en vertellers moet byhou.

In die onderhoud sê Miles verder: “Ek het dit geskryf vir laaities soos ek, wat teen die establishment is en miskien cowboy-boeke gelees het. Maar daarin word geweld verromantiseer. Geweld is niks romanties nie.” En ook so is dit met hierdie avontuurverhaal: As 'n mens kyk na die skryfstyl en lengte van die teks, blyk dit inderdaad geskryf te wees vir “laaities”, maar die grafiese gewelds- en sekstonele suggereer 'n ouer lesersmark. Anti-establishment is die teks miskien, in die sin dat dit die gesiglose regerings uitbeeld as verantwoordelik vir die voortdurende oorlogvoering. Maar op hierdie wyse sal 'n mens ook Rambo as 'n anti-establishment karakter kan lees. Want soos in die Rambo-fieks is daar in *Skoot* op tekstuele vlak 'n duidelike verlustiging in die geweld, al word oorlog in die vertellers se interne monoloë afgekeur. Kritiek op Amerika en oorlog is niks nuut nie en word in *Skoot* op 'n ooreksplisiete wyse aangekondig, byvoorbeeld: “'n Tyd [sal kom] wanneer elke liewe persoon sal moet kies vir die masjien of vir respek vir alle lewe; vir geld en die uitbuiting van alles sodat 'n elite soos konings kan leef, óf vir die lewe” (55).

Die spore van cowboy-boeke lê inderdaad ook duidelik in die teks. Werner du Preez, die hoofkarakter met die donker en bloederige verlede, keer vanaf sy kluisenaarsbestaan (in die bos met sy enigste vertroueling 'n sango-ma) terug na die slagveld ('n reeks wêreldstede) vir een laaste konfrontasie. Dan ook die ander verteller wat homself voorstel as 'n joernalis op die spoor van die “die skim, Laup Selim” (Du Preez se alias) wat “ietwat van 'n obsessie” by hom geword het (22). Die metafiksionele element is miskien een van die talle leidrade dat die teks meer wil wees as blote avontuur- of spanningsverhaal. Hierdie aspek herinner sterk aan Strachan se *Die werf-bobbejaan*, waar die verteller ook 'n biografie wil skryf oor 'n enigmatiese Hemingway-

figuur, die eintlike hoofkarakter in die teks. Die herhaalde verwysings na spore en spoor-sny (vgl. o.a. 17) herinner ook sterk aan die metafore in Strachan se trilogie, maar sonder die diepgang en tekstuele spel van laasgenoemde. Op inhoudelike vlak is die ernstigste probleem met die teks juis hierdie huiwering tussen twee tipes cowboy-boeke, aan die een kant die literêre cowboys van Strachan en Cormac McCarthy en aan die ander kant die pulpromans wat vroeër jare langs die Tarzan-boeke op die kafee-counter gestaan het.

Die teks toon ernstige stilistiese probleme: Eerstens 'n oordadige en ooreksplisiete gebruik van geekte simboliek, byvoorbeeld die herhaalde verwysings na hane wat kraai (32, 92), veral in die laaste paragraaf van die novelle waar die haan inderdaad drie maal kraai: "Tant Matsu se haan kraai vir die derde maal. Skielik begin ek lag. Ek weet verlossing is naby" (92). Die teks wemel tweedens van clichés, waarvan die beskrywing van die see as "oer-baarmoeder" (75) en sinne soos "Ek roei in 'n see van vrees" (67) sprekende voorbeelde is. Soms is die gebruik van geekte en melodramatiese beskrywings so steurend dat die teks alle geloofwaardigheid verloor. In die enigste sekstoneel in die roman, 'n gewaagde toneel waar die daad gepleeg word "op die ergste van haar maandstonde", vind die leser die volgende: "Ek het die nag eers van haar opgestaan toe ek so sag was dat ek uit haar nes geglip het. Dit was 'n soel nag en om ons lywe was 'n see van sweet. Ons het in die maanlig gedryf in ons eie rooi see van liefde" (87). Interessant hoe die see skrywers altyd verlei tot cliché.

Strenger redigering sou welkom wees by die talle ongemaklike sinskonstruksies en ook om ontslae te raak van die talle stopwoorde. Woorde soos "half", "so", "net", "amper", "eintlik", "voorwaar", en die oordadige gebruik van "egter" verlam die sinne waarin hulle ongemotiveerd voorkom.

Die formele en soms ouderwetse stelwyse en woordkeuses (bv. "beeldradio", 79), gemeng met slengtaal en vloekwoorde ondermyn die geloofwaardigheid van die vertellerstem(me). Klink die volgende byvoorbeeld na 'n oudsoldaat en sluipmoordenaar wat vir jare in die wildernes gebly het: "Daar is 'n stil gemak tussen hulle en die twee verwys uitsluitlik na die bekamping van vuur. Hier is bosbrande 'n terreur op sigself. Terloops herinner hy Svele tog daaraan om sy sakfoon deurentyd te dra." (16)?

Behalwe die stemgewing is daar 'n ander aspek van die vertelling wat die leser verder verhinder om met die karakters te assosieer. Die teks maak sigself deurentyd skuldig aan die ou bekende skrywersmisdad: *telling* in plaas van *showing* – om die binnelewe van die karakter eksplisiet uit te spel en dit nie binne die teks op te voer of te suggereer nie. Sinne soos: "Hy kan nie anders as om 'n diep geluk en vrede binne-in hom te voel nie" (32)", of "Dit is eers twee dae later dat ek begin besef watter emosionele trauma ek opgedoen het" (50), en: "Hy het 'n wraak binne-in hom wat al hoe meer groei teen Mossad se agente" (52), is maar enkele voorbeelde. 'n Suksesvolle spanningsverhaal sleep die leser weg in 'n hellevaart wat hy saam met die hoofkarakter meemaak. 'n Sin soos: "Ek ly ietwat aan skok" (36), verlam die teks en verbreek die kontrak met die leser. Hier kan geen sprake van meeleving by die leser wees nie en die leser word onmiddellik uit die tekswerklikheid geruk.

Miskien is dit juis die groot probleem met die teks – die leser word as gevolg van stilistiese tekortkominge nooit heeltemal by die teks ingetrek nie. Behalwe die geabstraheerde, eksplisiete aanbod van emosie (*telling*), word die aksie ook voortdurend onderbreek met oorsigtelike en abstrakte karaktersketse wat nie toneelmatig vir die leser opgevoer word nie. Hoe, byvoorbeeld moet 'n leser reageer op iets soos die volgende: "Daardie nag was

die eerste keer dat hy nie geweld as opsie gekies het nie, maar hom met 'n mantra vir die beskerming van alle lewe vereenselwig het" (89)?

Juis as gevolg van hierdie abstraksies, wat blykbaar 'n gevolg is van 'n doelbewuste inperking van die teks, bly die karakters bloot tips wat nie genoeg bladsyruimte gegun word om die leser se empatie te ontlok nie. Hiermee probeer ek nie sê dat 'n avontuur- of spanningsverhaal komplekse karakters soos dié van 'n meer "literêre" werk moet hê nie, maar lesers/kykers het tog selfs 'n mate van empatie vir suksesvolle karakters soos Jason Bourne of John Rambo, al is dit net genoeg om die leser te laat omblaai of die kyker in die fliek te hou. Die karakters in *Skoot* laat hierdie leser totaal koud. Sou die teks sigself meer ruimte gun om die bloot genoemde karaktereienskappe in tonele aan te bied of in die verteller/karakterstem te laat deursyfer, sou die teks al veel meer geslaagd wees. En sou die skrywer meer aandag hieraan gee, sou 'n karakter nie te midde 'n ondervragingsessie deur die Franse geheime polisie die volgende kwytraak nie: "Die Franse polisie se koffie smaak voorwaar goed en ek geniet elke slukkie terwyl ek wag op die volgende sarsie sielkundige fopbewegings" (43).

Skoot het al die bestanddele vir 'n spanningsroman van formaat. Die storie is uitgewerk, die karakters is daar, die gewere is oorgehaal. Die teks moet egter besluit wat hy wil wees. As dit 'n "gebed teen die oorlog vanuit die oorlog" wou wees, sou Miles miskien meer vermag het om by die realiteit van oorlog te hou en sy eie ervarings op te skryf. Die joernalis Michael Herr se memoirs oor die Viëtnamoorlog, *Dispatches*, ook 'n reeks kort skote, het kultusstatus verkry juis as gevolg van die eerlikheid en onmiddellikheid van die skryfwerk – elke kort paragraaf skop jou in die maag. Andersins sou Miles kon besluit op 'n suiwer spanningsroman – die "cowboy boek" waarvan hy praat – en sou hy die

oorbekende uitsprake oor die euwels van oorlog en die suggesties van metafiksie kon laat staan en eerder die storie en veral die karakters nog lyf gee. Die teks lees aanvanklik spannend, maar gou is dit die vertelling self, en nie die storie nie, wat hierdie leser laat belangstelling verloor. *Skoot* lees of dit van ver af gevuur is uit 'n afgesnyde haelgeweer – die donshael se trefkrag is te wyd en verstrooid, die loop te kort om enige impak te gee.

Paul Miles se debuut is na my mening te vroeg in die skryf- en oorskryfproses gepubliseer. 'n Deeglike herskryf en 'n streng redigeerdershand sou hierdie manuskrip veel gebaat het.

Willem Anker

Universiteit van Stellenbosch,
Stellenbosch